

Ярошенко Я. С., бакалавр

МЕТАФОРА Й МЕТОНІМІЯ ЯК СПОСІБ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ

Метафора й метонімія завжди перебували в полі зору мовознавців. Одним із перших теорію про метонімію в термінології розробив Дмитро Лотте.

Узагальненому огляду метафори та метонімії як способу термінотворення присвячені статті О. Богущ, Л. Кравець, О. Кривець, І. Грибнік, М. В. Слободян, Н. І. Овчаренко, Л. Є. Гапонова, Микитка М.-Д.Ю., І. В. Кузнецова, Н. М. Лоскутова [1].

Метафора – це один із різновидів лексико-семантичного способу словотворення, тобто перенесення назви з одного предмета на інший на основі подібності: зовнішніх ознак, структурного та функціонального.

Метонімія – заміна одного слова іншим на основі суміжності (тобто тісного зв'язку).

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної думки дослідження зосереджуються навколо кількох стрижневих питань, пов'язаних із пізнавальною сутністю, функціями та стилістичними можливостями метафори й метонімії.

Метафора й метонімія властиві для різних етапів розвитку української технічної термінології. На початковому етапі формування цієї термінології особливо важливим є переосмислення загальноживаної лексики, у результаті чого відбувається первинна наукова ідеалізація об'єктів, процесів, характеристик картини світу, засвідченої в побутовій свідомості.

Як відомо, сутність процесу метафоризації полягає в зміні значення початкового слова шляхом включення до його семантики нових складових – термінологічних сем, які модифікують значення й проєктують його на певну терміносистему.

За нашими спостереженнями, джерелами розвитку української технічної термінології є спеціальна лексика таких наукових галузей, як фізика, математика, медицина, астрономія, анатомія, ботаніка, фізіологія, бактеріологія, геодезія, метеорологія, хімія, а також спеціальні назви інших сфер діяльності людини: військової, морської, музичної, кулінарної тощо.

Розгалуженість сучасної технічної термінології та потреби в нових номінаціях спричиняють продуктивне використання вже існуючих одиниць технічної термінології.

Поява нових технічних термінів та нових значень уже існуючих термінів досліджуваної галузі відбувається в результаті метонімічного зрушення значень загальноживаної лексики, нетехнічних та власне технічних термінів. Метафора й метонімія як чинники творення й розвитку української технічної термінології спричиняють появу, по-перше, нових технічних термінів, по-друге, нових значень вже існуючих термінів. Виявлені факти дають підстави твердити, що межі між різними шарами лексики рухливі, завдяки чому технічна термінологія поповнюється новими одиницями відповідно до розвитку її галузей і потреби в найменуванні нових технічних понять.

Ознакою, на основі якої відбувається перетворення початкових значень, може бути схожість функції, зовнішня схожість, функційна й зовнішня схожість та інші.

Найпоширенішою є метафора, що ґрунтується на схожості функції, оскільки принцип функції, дії є основною категорією техніки. Часто вживаною є також

метафора за зовнішньою схожістю порівнюваних об'єктів, функційною й зовнішньою схожістю.

У зв'язку з активною розбудовою сучасної української технічної термінології виникає нагальна потреба спеціального дослідження мовних явищ, пов'язаних з розвитком означеної терміносистеми. Особливо важливим є аналізування нових технічних термінів або нових значень наявних термінів, що виникли в результаті семантичного переосмислення існуючих номінацій.

Отже, метафора й метонімія як чинники творення й розвитку української технічної термінології спричиняють появу, по-перше, нових технічних термінів, по-друге, нових значень вже існуючих термінів. Виявлені факти дають підстави твердити, що межі між різними шарами лексики рухливі, завдяки чому технічна термінологія поповнюється новими одиницями відповідно до розвитку її галузей і потреби в найменуванні нових технічних понять.

Література:

1. Панько Т. І. Українське термінознавство / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк.Л.: Світ, 1994. 215 с.

Під керівництвом: доц. каф. КТР,СіГН, Н.В. Ротової